

Компетентност на национална юрисдикция по иск за попълване на масата на несъстоятелността в рамките на производство по несъстоятелност в друга държава членка съгласно регламент № 1346 / 2000

*Решение на Съда от 14 ноември 2018 г. по дело C-296/17 — Виймер унд Трахте ГмбХ – реши ли правилно Съдът на ЕС?*¹

Ангел Ганев*

Симеон Симеонов*

Валентин Божилков*

1. Въведение

Целта на тази статия е да представи и анализира едно от последните решения на Съда на Европейския съюз (наричан по-нататък „Съда“ или „Съда на ЕС“)², постановено по искане за отправяне на преюдициално запитване от Върховния касационен съд на Република България и имащо за цел тълкуване на член 3, параграф 1 от *Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 г. относно производството по*

---

¹ Адвокатско дружество „Джингов, Гугински, Кючуков и Величков“ (ДГКВ) представлява Виймер унд Трахте както пред Съда на Европейския съюз, така и пред българските съдилища.

* **Ангел Ганев** е партньор в ДГКВ и ръководи отделите по Несъстоятелност и Съдебни спорове и арбитраж. Той е опитен адвокат с повече от 15 години практика в сложни търговски спорове с отчетлив трансграничен фокус, в международния арбитраж и представителство по търговски спорове. Г-н Ганев действа редовно като арбитър във Виенския център по международен търговски арбитраж (VIAC), Арбитражния съд при Българската стопанска камара и Института на дипломираните арбитри. Той е и член на Софийската адвокатска колегия, Международната асоциация на юристите, INSOL Europe и ICC FraudNet. Притежава магистърска степен от Лондонския и Софийския университет и диплома по Международен сравнителен търговски арбитраж от Училището за международен арбитраж, Лондон и има различни публикации по арбитраж, несъстоятелност и конкурентно право.

* **Симеон Симеонов** е старши сътрудник в отделите по Несъстоятелност и Съдебни спорове и арбитраж в ДГКВ. Г-н Симеонов има богат опит в граждански и търговски спорове, арбитраж и несъстоятелност и представлява значими местни и международни клиенти в голям брой дела по несъстоятелност на всички съдебни инстанции. Г-н Симеонов притежава магистърска степен по право от Софийския университет, Юридически факултет и магистърска степен по Международно бизнес право от Юридическия факултет на Университета в Тилбург, Холандия. Член е на Софийската адвокатска колегия и на Международната адвокатска колегия.

* **Валентин Божилков** е старши сътрудник в ДГКВ и работи по въпроси, попадащи в обхвата на редица области от практиката на ДГКВ, по-специално Съдебни спорове и арбитраж, Право на ЕС, Търговски договори, Сливания и придобивания и Финансиране на проекти. Той има магистърска степен по право от Софийския университет и магистърска степен по Право на ЕС и Международно икономическо право от Университета в Лозана, Швейцария.

² Решение на Съда от 14 ноември 2018 г. по дело C-296/17 — *Виймер унд Трахте ГмбХ, в несъстоятелност/Жан Овед Таджер*, ECLI:EU:C:2018:902

несъстоятелност (наричан по-долу „**Регламента**“)³ и по-конкретно - компетентността на съдилищата на държавите членки да разглеждат дела, произтичащи пряко от производството по несъстоятелност и тясно свързани с тях. Статията представя накратко фактичката обстановка по делото и самото решение на Съда на ЕС, както и някои критични коментари и анализ на някои сериозни негови недостатъци в светлината на принципите и разпоредбите на Регламента.

2. Фактическа обстановка

Виймер унд Трахте (“**V&T**”) е дружество с ограничена отговорност, с адрес на управление в гр. Дортмунд, Германия. От 2004 г. V&T има регистриран клон в гр. София, България.

С определение от 3 април 2007 г. местният съд в гр. Дортмунд, Германия, в рамките на образуването на производство по несъстоятелност срещу V&T, назначава временен синдик и постановява, че разпоредженията на дружеството с имущество са действителни само с одобрението на временния синдик. Това първо определение е вписано в германския търговски регистър на 4 април 2007 г. С второ определение, постановено на 21 май 2007 г. и вписано в регистъра на 24 май 2007 г., германският съд налага обща забрана на V&T да се разпореджда с имуществото си. С трето определение, постановено от посочения съд на 1 юни 2007 г., спрямо дружеството е открито производство по несъстоятелност, а временният синдик придобива статут на постоянен. Това трето определение е вписано в германския регистър на 5 юни 2007 г.

На 18 и 20 април 2007 г. чрез управителя на клона в България, от сметката на V&T в „Обединена българска банка“ АД към сметката на български гражданин са направени преводи съответно на сумата от 2 149,30 евро — на основание „заявление за пътни разходи“, и на сумата от 40 000 евро — на основание „служебен аванс“.

Поради това назначеният синдик на V&T предявява пред Софийски градски съд в България иск срещу управителя на българския клон („**Отвeтникът**“), твърдейки, че тези банкови преводи не пораждаат правно действие, тъй като са извършени без одобрението на временния синдик, назначен в Германия, т. е. в противоречие с обезпечителните мерки, наложени от германския съд в рамките на главното производството по несъстоятелност. Дружеството иска възстановяване на получените суми в масата на несъстоятелността, ведно със законната лихва.

Отвeтникът от своя страна поддържа две основни възражения срещу иска - че българските съдилища *не са компетентни* да разгледат делото и че сумата, представляваща служебен аванс, не е била използвана и е била възстановена на V&T на 25 април 2007 г.

Възражението за липса на компетентност на българския съд е оставено без уважение от Софийския градски съд, чието определение е обжалвано пред компетентния второинстанционен съд - Софийския апелативен съд. Последният потвърждава

---

³ ОВ L 160/1, 30.06.2000 г. На 5 юни 2015 в Официалния вестник на ЕС (OJ L 141, 05.06.2015), беше публикуван Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 относно производството по несъстоятелност (преработен текст), който заменя стария регламент. Тълкуваните в производството разпоредби не са променени по същество.

определението на Софийски градски съд и в частност - че българските съдилища са компетентни да разглеждат такъв тип правни спорове.

Определението на Софийския апелативен съд е обжалвано от ответника, като с определение от 28 януари 2013 г. Върховният касационен съд отказва да допусне касационното обжалване на определението на Софийския апелативен съд, с което същото влиза в сила.

Впоследствие, Софийският градски съд уважава иска, предявен от V&T. Ответникът подава въззивна жалба срещу решението. На 26 юли 2016 г. Софийският апелативен съд отменя решението и отхвърля иска за възстановяване на сумите като неоснователен и недоказан.

Апелативният съд *не поставя под съмнение* компетентността на българските съдилища за разглеждане на делото и факта, че въпросните преводи са извършени в нарушение на обезпечителните мерки, наложени на V&T, а постановява, че тъй като решението за откриване на производство по несъстоятелност не е било обявено в българския търговски регистър по искане на българския клон на V&T в съответния законоустановен срок, не може да се приеме, че временните обезпечителни мерки са станали известни на трети добросъвестни лица. Поради това съдът приема, че Ответникът следва да бъде освободен от отговорност за това, че не е възстановил оспорвания паричен превод на синдика, а на самия длъжник в несъстоятелност - V&T.

V&T подава жалба пред Върховния касационен съд срещу решението на апелативния съд, като твърди, че член 24 от Регламента не е приложим към спора по главното производство и съответно Ответникът не може да претендира, че не е знаел за образуването на производството по несъстоятелност на V&T и е добросъвестен.

Като част от касационната жалба, V&T прави искане до Върховния касационен съд за отправяне до Съда на ЕС на преюдициално запитване по някои въпроси, отнасящи се до тълкуването на Регламента и по-специално за смисъла на член 18, параграф 2, член 21 и член 24 в светлината на изискването за публикуване на решението за откриване на главното производство по несъстоятелност и последиците от това.

3. Запитване към Съда на ЕС и преюдициални въпроси, поставени от Върховния касационен съд

По искането на V&T за преюдициално запитване, Върховният касационен съд е формулирал и отправил до Съда следните въпроси:

- (1) Следва ли разпоредбата на член 3, параграф 1 от [Регламента] да се тълкува в смисъл, че компетентността на съдилищата на държавата членка, на чиято територия е образувано производство по несъстоятелност, да се произнасят по отменителен иск, основан на несъстоятелност и насочен срещу ответник, който има седалище или местоживее в друга държава членка, е изключителна или в хипотезата на член 18, параграф 2 от Регламента синдикът е оправомощен да предяви отменителен иск пред съд в държава членка, на чиято територия се намира седалището или местоживееето на ответника, когато отменителният иск, предявен от синдика, е основан на разпореждане с движимо имущество, извършено в другата държава членка?

- (2) Прилага ли се предвиденото в член 24, параграф 2 във връзка с параграф 1 от [Регламента] освобождаване от отговорност при изпълнение в полза на длъжника в една държава членка чрез управителя на регистриран в тази държава клон на дружество длъжник, ако към момента на изпълнението в друга държава членка по отношение на длъжника е била подадена молба за образуване на производство по несъстоятелност и е бил назначен временен синдик, но не е било постановено решение за образуване на производство по несъстоятелност?
- (3) Прилага ли се разпоредбата на член 24, параграф 1 от [Регламента] за изпълнение на задължение за плащане на парична сума в полза на длъжника, когато първоначалното предаване на тази сума от длъжника на изпълнителя лице се счита за недействително съгласно националното право на съда по несъстоятелността и недействителността произтича от образуване на производството по несъстоятелност.
- (4) Прилага ли се презумпцията за незнание съгласно член 24, параграф 2 от [Регламента], когато лицата по член 21, параграф 2, изречение второ от Регламента не са предприели необходимите мерки, за да гарантират публикуване на актовете на съда по несъстоятелността за назначаване на временен синдик и за постановяване, че разпореденията на дружеството са действителни само с одобрението на временния синдик, в регистъра на държавата членка, на чиято територия се намира предприятието на длъжника, ако държавата членка по седалището на предприятието предвижда задължително публикуване на тези актове, независимо че ги признава по силата на член 25 във връзка с член 16 от Регламента?

Следва да се отбележи, че в искането на В&Т за преюдициално запитване са формулирани само въпроси (2), (3) и (4), тъй като те са пряко свързани със спора по същество и се отнасят до защитата, поддържана от германския синдик в касационната жалба срещу решението на апелативния съд.

Изненадващо, самият Върховен касационен съд е добавил към преюдициалното запитване въпрос (1), въпреки че същият съд вече се е произнесъл съвсем ясно по този въпрос в смисъл, че българските съдилища са компетентни да разглеждат делото. Това произнасяне следва от определението на ВКС, с което същият е отказал да допусне касационното обжалване на определението на Софийския апелативен съд⁴, с което е потвърдена изрично компетентността на българския съд и което е влязло в сила.

---

⁴ Определение № 90 от 28.01.2013 г. на ВКС, ТК, I отд. по ч. т. д. No 846/2012 г., с което не е допуснато касационното обжалване на Определение No 517 от 06.03.2012 г. по ч. гр .д. No 671/2012 г. на Софийския апелативен съд. В аргументите към определението си ВКС е приел, че в случая инстанционният контрол е възможен само при наличие на някоя от предпоставките по чл. 280, ал. 1 ГПК, тъй като се касае за нарочно уредена служебна процедура по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, в което постановеното въззивно определение „дава разрешение по същество“ на повдигнатия въпрос за международната компетентност на българския съд. По същество ВКС е преценил, че решението на Съда по делото *Seagon* следва да се тълкува единствено в смисъл, че съдилищата на държавата членка, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност, са компетентни да се произнесат по отменителен иск, основан на несъстоятелността и насочен срещу ответник, който съгласно устройствения си акт има седалище в друга държава членка, т. е. тяхната компетентност не е изключена от приложното поле на чл. 3, параграф 1 от Регламента. На следващо място ВКС недвусмислено е приел, че разпоредбата на чл. 18, ал. 2 от Регламента

4. Решение на Съда на ЕС и мотиви

С решение от 14 ноември 2018 г. Съдът на ЕС реши, че „член 3, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че компетентността на съдилищата на държавата членка, на чиято територия е образувано производство по несъстоятелност, да се произнасят по отменителен иск, основан на несъстоятелност и насочен срещу ответник, който има седалище или местоживеене в друга държава членка, е изключителна.“

Доколкото вторият, третият и четвъртият въпрос предполагат, обратно на следващото от отговора на първия въпрос, че отменителен иск може да бъде предявен и пред съд на държавата членка, на чиято територия се намира седалището или местоживеенето на ответника, Съдът на ЕС приема, че на тези въпроси не следва да се отговаря.

Съдът стига до заключението, че предвид намерението на законодателя, изложено в съображенията към Регламента, и основополагащия принцип на ефективност, прогласен в Регламента, член 3, параграф 1⁵ следва да се тълкува в смисъл, че предоставя на съдилищата на държавата членка, компетентна да образува производство по несъстоятелност, и изключителна компетентност да разглежда исквете, които пряко произтичат от това производство и са тясно свързани с него. В подкрепа на тази теза Съдът се позовава на предишните си решения по делата *Seagon*⁶ и *F-Tex*⁷. Освен това Съдът отбелязва, че Регламентът не съдържа правила за възлагане на международна компетентност, които биха довели до възлагане на съдилищата на държавата членка по седалището или местоживеенето на ответника на компетентност да разглежда отменителни искове, които произтичат пряко от производството по несъстоятелност и са тясно свързани с него.

Съдът отбелязва, от една страна, че съображение 7 от Регламента⁸ уточнява, че производствата по несъстоятелност, които са свързани с ликвидация на неплатежоспособни дружества или други юридически лица, конкордатите и другите аналогични производства се изключват от обхвата на приложение на Брюкселската конвенция от 27 септември 1968 година относно подведомствеността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, заместена в отношенията между държавите членки, с изключение на Кралство Дания, от Регламент № 44/2001 („Брюксел

относно правомощието на ликвидатора (синдика) да завежда във всяка друга държава членка всякакви отменителни искове за защита интересите на кредиторите, е ясна и не се нуждае от тълкуване.

⁵ Съгласно чл. 3, пар. 1 от Регламента, съдилищата на държавата членка, на чиято територия е разположен центърът на основните интереси на длъжника, са компетентни да образуват производство по несъстоятелност. За дружествата и юридическите лица седалището съгласно устава се презюмира за център на основните интереси до доказване на противното.

⁶ Решение на Съда от 12 февруари 2009 г. по дело C-339/07 *Christopher Seagon v Deko Marty Belgium NV* EU:C:2009:83

⁷ Решение на Съда от 19 април 2012 г. по дело C-213/10 *F-Tex SIA v Lietuvos-Anglijos UAB 'Jadecloud-Vilma'* EU:C:2012:215

⁸ Съгласно цитираното съображение, производствата по несъстоятелност, които са свързани с ликвидация на неплатежоспособните предприятия или на други юридически лица, конкордатите и останалите аналогични процедури се изключват от обхвата на приложение на Брюкселската конвенция от 1968 г. за юрисдикцията и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, изменена с Конвенциите по присъединяването към тази Конвенция.

Г”). От друга страна, съгласно член 1, параграф 2, буква б) от този този регламент, той не се прилага по отношение на „несъстоятелност, конкордати и аналогични производства“.

Според Съда, Брюксел I и Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкуват така, че да се избегнат както припокриването на правните норми в тези актове, така и правните празноти. Следователно исковете, които съгласно член 1, параграф 2, буква б) от Брюксел I са изключени от приложното поле на последния, попадат в приложното поле на Регламента. Съответно исковете, които не са в приложното поле на член 3, параграф 1 от Регламента, попадат в обхвата на Брюксел I.

В това отношение Съдът е уточнил, че Брюксел I следва да се прилага към всички граждански и търговски дела, с изключение на някои ясно определени дела, и че член 1, параграф 2, буква б) от Брюксел I изключва от приложното си поле само исковете, произтичащи пряко от производство по несъстоятелност и тясно свързани с него, които попадат в приложното поле на Регламента (вж. в този смисъл решението по *F-Tex*).

От това, според Съда, следва, че приложните полета на тези два регламента относно международната компетентност на съдилищата на държавите членки са ясно разграничени и следователно отменителен иск, който произтича пряко от производство по несъстоятелност и е тясно свързан с него, попада в приложното поле на Регламента, а не в това на Брюксел I.

Също така Съдът постановява, че съсредоточаването на всички пряко свързани с несъстоятелността на дадено предприятие искове пред съдилищата на държавата членка, която е компетентна да образува производство по несъстоятелност, съответства и на целта, посочена в съображения 2 и 8 от Регламента⁹, да се подобрят ефективността и бързината на производствата по несъстоятелност с трансгранични последици.

Според Съда подобно становище е в съответствие и със съображение 4¹⁰ от преамбюла на Регламента и с решението по делото *Seagon*¹¹, а именно, че трябва да се избягва страните да бъдат подтиквани да прехвърлят активи или съдебни производства от една държава членка в друга, за да придобият по-благоприятно правно положение (т. нар. *forum shopping*). Както Съдът е посочил в *Seagon*, възможността различни съдилища да упражняват компетентност по отношение на отменителни искове, предявени в различни държави членки, би затруднила преследването на тази цел¹².

---

⁹ Съгласно съображение 2 „Правилното функциониране на вътрешния пазар изисква презграничните производства по несъстоятелност да действат ефикасно и ефективно, и приемането на настоящия регламент е необходимо за постигането на тази цел, която е свързана със съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси, по смисъла на член 65 от Договора.“ Съгласно съображение 8 „За постигането на целта, свързана с подобряването и ускоряването на производствата по несъстоятелност с презгранични последици е необходимо и уместно разпоредбите за местната подсъдност, признаването на съдебни решения и приложимото правото в тази област, да бъдат включени в един правен акт на Общността, който да бъде задължителен и пряко приложим в държавите членки.“

¹⁰ Съгласно съображение 4 от Регламента, „С оглед правилното функциониране на вътрешния пазар е необходимо да се избегне това страните да бъдат подтиквани да прехвърлят авоари или съдебни производства от една в друга държава членка за да придобият по- благоприятно правно положение (т. н. “forum shopping”).“

¹¹ Виж решението по дело *Seagon*, бележка 7 по-горе, параграф 23.

¹² Пак там, параграф 24.

На следващо място, според Съда, не може да бъде извлечен аргумент от член 18, параграф 2 от Регламента, за да се оспори изключителният характер на международната компетентност на съдилищата, посочени в член 3, параграф 1 от същия, за разглеждане на отменителни иски. Всъщност член 18, параграф 2 от Регламента, се отнася единствено до специфичното положение, в което синдикът е бил назначен в рамките на производство по член 3, параграф 2 от Регламента и не може да се приложи при положение като разглежданото в производството пред запитващия съд, в което синдикът е бил назначен в рамките на главното производство по несъстоятелност. Както подчертава и генералният адвокат в точка 64 от заключението си, такова разграничение се обяснява от факта, че правомощията на синдика в рамките на производството по член 3, параграф 2 от Регламента са териториално ограничени, доколкото съгласно този член последиците на това производство са ограничени до имуществото на длъжника, намиращо се на територията на държавата членка към датата на образуването на посоченото производство. Следователно синдикът трябва в такъв случай да разполага с възможността да предяви отменителен иск, свързан с такова производство пред съд на държава членка, различна от тази, в която е образувано вторично производство по несъстоятелност, ако имуществото, което е предмет на това производство, е било прехвърлено след образуването му в друга държава членка.

В допълнение, Съдът е приема, че член 25, параграф 1¹³ от Регламента също не може да служи в подкрепа на тълкуване на член 3, параграф 1 от Регламента в полза на неизключителна международна компетентност по отменителните иски. В това отношение Съдът потвърждава становището на генералния адвокат по делото *N. Wahl*, отбелязвайки, че първата разпоредба се отнася само до признаването и изпълняемостта на съдебни решения, които произтичат пряко от производството по несъстоятелност и са тясно свързани с него, дори ако са постановени от друг съд. Всъщност, тази разпоредба допуска единствено възможността съдилищата на държава членка, на чиято територия е образувано производство по несъстоятелност на основание член 3, параграф 1, да се произнесат и по иск, който произтича пряко от това производство, независимо дали това е съдът, който е образувал производството по несъстоятелност на основание посочената разпоредба, или друг съд в *същата* държава членка, който е териториално и материално компетентен¹⁴.

5. Критични бележки

Общото впечатление от решението е, че то не само не изпълнява целите на преюдициалното производство поради липсата на отговори на поставените по-съществени въпроси (2), (3) и (4), формуирани от националния съд по искане на В&Т, но също така предлага доста спорен отговор на първия въпрос, който противоречи на принципите и значението на Регламента, както и на Регламент (ЕС) 2015/848 на

---

¹³ Съгласно чл. 25, пар. 1 от Регламента, Решенията за провеждането и приключването на производството по несъстоятелност, които са постановени от съд, чието решение за образуване на производството е признато съгласно член 16, както и конкордатът, който е одобрен от този съд, също се признават без никаква допълнителна формалност.

¹⁴ Виж решението по дело *Seagon*, бележка 7 по-горе, параграфи 26-27.

Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. относно производството по несъстоятелност („новият Регламент“)¹⁵.

Разсъжденията на Съда, които се съсредоточават главно върху разграничаването на обхвата на Регламент 1346/2000 и на Регламент Брюксел I и на неговия предшественик, основани най-вече на историческия метод на тълкуване, не дават разумен и целесъобразен отговор на поставения въпрос, нито пък предлагат адекватен подход в светлината на конкретния случай и принципа на ефективност, установен както в Регламента, така и в новия Регламент.

На първо място прави впечатление, че решението на Съда на ЕС по никакъв начин не взема предвид (и дори не споменава!) важното обстоятелство, че въпрос (1), така както е поставен, вече е бил решен от българските съдилища по окончателен начин. Както бе споменато в точка 1 по-горе, липсата на компетентност на българските съдилища е повдигната от Ответника като една от основните му стратегии за защита по делото пред националния съд.

След като първоинстанционният съд е решил, че има компетентност да разгледа делото по същество, Ответникът е обжалвал с частна жалба определението на първоинстанционния съд относно компетентността. Софийският апелативен съд напълно е възприел мотивите на първоинстанционния съд, а именно, че синдикът, назначен от съд, който е компетентен съгласно член 3, параграф 1 от Регламента, може да упражнява *всички правомощия*, предоставени му от законодателството на държавата членка, в която е образувано производство по несъстоятелност, в друга държава членка, доколкото в другата държава членка не е образувано производство по несъстоятелност или не са наложени обезпечителни мерки в противен смисъл. Съдът е отхвърлил всички възражения на Ответника, изведени от правилата на международното частно право, както и от предишната съдебна практика на Съда на Европейския съюз (като делото *Seagon*), че всички искове срещу неплатежоспособен длъжник трябва да бъдат предявени пред и решени единствено от съда, който е образувал главното производство по несъстоятелност. Напротив, въззивният съд стига до заключението, че решението на Съда на ЕС по делото *Seagon* трябва да се тълкува единствено в смисъл, че компетентността на съда, който е открил главното производство по несъстоятелност, не е изключителна, а *факултативна*, така че синдикът има възможност да упражни правомощията си в държавата членка, в която е образувано производството по несъстоятелност *или* във всяка друга държава членка при изпълнение на изискванията, установени в Регламента.

Тук е мястото да се напомни тълкуването на Съда по делото *Seagon*, според което „член 3, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че съдилищата на държавата членка, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност, са компетентни да се произнесат по отменителен иск, основан на несъстоятелност и насочен срещу ответник, който съгласно устройствения си акт има седалище в друга държава членка“.¹⁶ Никъде в това тълкуване не става дума за установяването на изключителна компетентност на съда на държавата членка по откриване на производството, а само се установява възможността и този национален съд да разглежда такива дела (която възможност е била под въпрос преди постановяването

---

¹⁵ ОВ L 141/19 юни 2015 г.

¹⁶ Виж решението по дело *Seagon*, бележка 7 по-горе, параграф 28.

на цитираното решение). С други думи, касае се за установяването не на изключителна, а на факултативна компетентност.

Потвърждаващото решение на Софийския апелативен съд, което се позовава на *Seagon*, не е допуснато до касационно обжалване от Върховния касационен съд и следователно е станало окончателно¹⁷.

Същото становище е изразено от генералния адвокат N. Wahl в неговото заключение по делото¹⁸, като се подчертава изрично, че първият въпрос изглежда *ненужен* с оглед на обстоятелствата по делото и факта, че вече има **окончателен отговор** на този въпрос, постановен от националния съд.

Всъщност, Съдът се е произнесъл, според авторите на настоящата статия, по *хипотетичен* въпрос, който не се отнася до конкретните обстоятелства по съществото на делото и до необходимостта от преюдициално запитване.¹⁹

---

¹⁷ Заслужава да се отбележи, че същият германски синдик (ищец в главното производство пред българските съдилища) е предявил още няколко идентични отменителни иска в България, за да инвалидира плащания, направени от същия неплатежоспособен длъжник към други трети лица, които също са установени в България. Във всички тези производства *без изключение*, българските съдилища са решили единодушно, че са компетентни да разглеждат подобни дела (Решение № 1342 от 15 август 2014 г. по търговско дело № 3414/2010 по описа на Софийски градски съд, търговско отделение, VI-9 състав, влязло в сила; Решение № 1377 от 1 юли 2014 г. по търговско дело № 323/2013 по описа на Софийския апелативен съд, търговско отделение, 9-и състав, влязло в сила; и Решение № 1332 от 18 август 2014 г. по търговско дело № 3413/2010 по описа на Софийски градски съд, търговско отделение, VI-2 състав, влязло в сила).

¹⁸ Виж т. 21-22 от заключението на генерален адвокат N. Wahl, достъпно на: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-296/17&td=ALL>

¹⁹ За да обосновем извода за хипотетичност на първия преюдициален въпрос, се налага известно отклонение в изложението ни.

Българският съд по принцип следи за допустимостта на иска служебно. Аргументи в този смисъл може да се черпят например от чл. 269 и чл. 290, ал. 2 ГПК (във връзка с допустимостта изобщо) и чл. 28 КМЧП (във връзка по-специално с международната компетентност като положителна процесуална предпоставка). Служебните функции на съда се изразяват в това, че той може да вземе отношение по въпроса и без да има искане от някоя страна (обикновено възражение на ответника). Но служебното начало не бива да се приравнява на правомощие да се пререшава даден въпрос, който е бил подложен на вече приключил инцидентен инстанционен контрол. Явно е, че запитващата юрисдикция (ВКС) в случая пропуска това разграничение или не му отдава значение. Неправилно според авторите на статията.

Ако се приеме, както е правилно според нас, че въпросът относно международната компетентност на българския съд е станал непререшаем след проведения инцидентен инстанционен контрол в рамките на главното производство, първият преюдициален въпрос на ВКС става хипотетичен.

Според авторите на статията формулирането на първия преюдициален въпрос по същество обезсмисля инцидентния инстанционен контрол на актовете, постановени по спорове относно международната компетентност на българския съд, който е уреден в чл. 274 ГПК във връзка с чл. 28 КМЧП и беше реално проведен в рамките на главното производство. Инстанционният контрол, след като веднъж е проведен и е завършил с влязло в сила определение, води до непререшаемост на решените въпроси. Считаме, че идеята на този инстанционен контрол е именно да се реши по един окончателен начин въпросът за допустимостта на производството и то още на един ранен етап, преди същото да се е развило пред по-горните инстанции. Във връзка с това считаме също, че възможността за пререшаване на въпроса, обусловен от формулирането на първия преюдициален въпрос, в случая накърнява значително принципа за правна сигурност, а и този за процесуална икономия, доколкото, макар и при наличието на едно

На второ място, мотивите на Съда, представени с оглед обосноваване на дадения отговор, пропускат важни моменти, които са очевидни от анализа на приложимите разпоредби на Регламента. Считаме, че член 18 от Регламента категорично признава правото на германския синдик, назначен от германския съд по главното производство по несъстоятелност, да предявява иски пред българските съдилища. Съгласно тази разпоредба синдикът, назначен от съд, който е компетентен по силата на член 3, параграф 1, може да упражнява всички правомощия, предоставени му от правото на държавата членка, в която е образувано производството по несъстоятелност, в друга държава членка, доколкото в другата държава членка не е образувано производство по несъстоятелност или не са наложени обезпечителни мерки в противен смисъл. Безспорно е, че едно от най-важните правомощия на синдика, наред с други, е да се предявяват отменителни иски, чиято цел е да се попълни масата на несъстоятелността.

Въз основа на това считаме че заключението, предложено от Съда, тълкува погрешно и прави съществуването на тази разпоредба до голяма степен безсмислено, като неоправдано стеснява нейния обхват и правомощията на синдика. Следва също така да се отбележи, че член 18 съответства на член 21 от новия Регламент, чиято формулировка остава непроменена по същество.

Както генералният адвокат по делото *Seagon* изтъква в своето заключение²⁰, особеностите на отменителните иски в рамките на производство по несъстоятелност означават, че компетентността за разглеждане на такива дела не винаги е изключителна. Компетентността за такива иски е *относително изключителна*, което трябва да се тълкува в смисъл, че е в рамките на правомощията на синдика. Следователно, според генералния адвокат по това дело, единствено синдикът следва да предприеме най-подходящите действия в хода на производството с цел защита на имуществото като цяло.

Освен това фактът, че член 18, параграф 2 предвижда уредба на случаи, в които синдиците могат да предявят отменителни иски в други държави членки, всъщност показва намерението на европейския законодател да предвиди принципа *vis attractiva concursus* само като *незадължителен* критерий за компетентността в случаите, когато синдикът се назначава в съответствие с член 3, параграф 1. Причината, поради която това правомощие не е изрично споменато в член 18, параграф 1 е, че тя е очевидна и не е необходимо изрично да се споменава.

Същият подход може да бъде изведен и от член 25, параграф 1, алинея 2 от Регламента. По отношение на правилата относно признаването и изпълнението на съдебни решения тази разпоредба предвижда задължение за признаване на решения, „произтичащи пряко от производството по несъстоятелност и които са тясно свързани с тях, дори ако са били постановени от друг съд“. По този начин, според нас, Регламента категорично признава възможността съдебните решения, постановени вследствие на отменителен иск в рамките на производство по несъстоятелност, да бъдат признати от съда, сезиран в

приключило производство по контрол на допустимостта, се оказва, че въпросът може да бъде пререшен във всеки един следващ етап на производството па същество.

²⁰ Заключение на генерален адвокат Ruiz-Jarabo Colomer, представено на 16 октомври 2008 г. по делото *Seagon*, т. 65, достъпно на: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-339/07>

производството по несъстоятелност *или* от друг съд, който се намира в същата или в друга държава членка.

Такъв обхват на правомощията на синдика е в съответствие и със задачите, които той има по време на производството по несъстоятелност, а именно да управлява и да осребри масата на несъстоятелността. В съответствие със стратегическите решения, които синдикът трябва да вземе в тази връзка, той безспорно следва да има право *да избира между различни компетентни съдилища*, когато става въпрос за предявяване на иски за защита на интересите на кредиторите и за попълване на масата на несъстоятелността.

Предвид гореизложеното, не можем да се съгласим с аргументацията на Съда, че съсредоточаването на всички иски, пряко свързани с несъстоятелността на предприятие пред съдилищата на държавата членка, компетентна да открие производството по несъстоятелност, е в съответствие с целта за подобряване на ефективността на производствата по несъстоятелност с трансграничен характер.

Напротив, след като национален съд, който е открил производство по несъстоятелност, следва също да бъде компетентен да разглежда отменителен иск в рамките на несъстоятелността, предявен срещу ответник, чието седалище е в друга държава членка, такава компетентност не следва да е изключителна, а факултативна. Само такава тълкуване би дало на синдика правото да избира компетентния съд, който, като се има предвид характерът на атакуваната сделка, е най-подходящ и ефективен за защита на масата на несъстоятелността. Авторите на настоящата статия считат, че именно такава разрешение е целесъобразно и съответства в най-голяма степен с принципа на ефективност, установен както в Регламента, така и в новия Регламент.

Или, както се потвърждава в становището на Европейската комисия, представено по делото, „... нито разпоредбите на Регламент № 1346/2000, нито съдебната практика прогласяват, че компетентността на съдилищата на държава членка, в която е открито производството по несъстоятелност, е изключителна...“.

Подобна гледна точка се поддържа и от правната доктрина, тълкуваща Регламента и новия Регламент²¹. В нея решително е възприета позицията, че синдикът има възможността да упражнява правомощията си (едно от които несъмнено е предявяването на отменителни иски) не само в държавата членка, в която е образувано производството по несъстоятелност, но и в други държави членки. Друг въпрос е, че това следва да се извърши в съответствие със законодателството на държавата членка, на чиято територия се предявява отменителният иск, където естеството, съдържанието и степента на правомощията на синдика ще се определят в съответствие със законодателството на държавата членка, в която е образувано производството по несъстоятелност, но начинът, по който тези правомощия ще се упражняват, следва да бъде в съответствие със съответното местно законодателство. Член 18 от Регламента не ограничава начина, по който синдикът, назначен в производство, започнато в една държава, може да упражнява правомощията си в друга държава, доколкото не би имало ограничение на тези правомощия, ако синдикът беше назначен в последната държава. Още повече, че местното право и националните съдилища следва, доколкото е възможно, да предоставят на синдиките в главното производство всички средства за

---

²¹ Moss, Gabriel et al, The EC Regulation on insolvency proceedings - A Commentary and Annotated Guide, (Oxford University Press, Second Edition, 2009), §§ 8.281, 8.285, 8.400.

правна защита, с които разполагат местните синдици, за да се избегне дискриминация срещу граждани на ЕС, дори когато такива мерки са считани за „принудителни“ по смисъла на член 18, параграф 3, независимо от ограничението, предвидено в член 18, параграф 3, последна алинея.

Всъщност цялата разпоредба на член 18 като че ли подкрепя становището, че синдикът следва да може да избере да упражни правомощията си, когато е необходимо, на територията на държави членки, различни от тази, в която е открито главното производство, така че да защити ефективно правата на кредиторите и масата на несъстоятелността. Желанието на Съда на ЕС да въведе единен принцип, който дава яснота относно правомощията на синдика и компетентността на националните съдилища, за съжаление сякаш, образно казано, затваря някои национални граници пред синдика, което едва ли ще способства за осъществяването на целите на Регламента.

Сериозни аргументи в подкрепа на горепосоченото становище могат да се извлекат и от разпоредбата на член 6 от новия Регламент, който вече изрично разглежда международната компетентност за иски, които са тясно свързани с производството по несъстоятелност. Според правната теория²², тълкуване на член 6 от новия Регламент, което води до заключението за изключителна компетентност, следва да бъде отхвърлено, тъй като това би ограничило неоправдано възможностите на синдика. Така например, може да е налице случай, в който даден отменителен иск или друго подобно средство не е предвидено в законодателството на държавата членка, в която се намира центърът на основните интереси на длъжника, чийто съд би имал изключителна компетентност съгласно решението на Съда. В последния случай това би означавало, че тълкуването на Съда би ограничило правомощията на синдика в сравнение със случая, в който той ги упражнява в тази друга държава членка, където подобни правни средства за защита на кредиторите съществуват. Друг сериозен недостатък на тълкуването на Съда е, че противоречи на целта както на Регламента, така и на новия Регламент за подобряване ефективността на производството по несъстоятелност. Подобна цел трудно би могла да бъде постигната, ако синдикът в производството по несъстоятелност не е в състояние да избере кое място е най-подходящо за упражняване на правомощията му в дадена ситуация²³.

В заключение, от аргументацията, изложена от Съда, не е ясно защо иски, насочени срещу длъжник в друга държава членка (България) и по отношение на имущество, разположено в същата държава членка, би следвало да бъдат концентрирани единствено в съда на държавата по откриване на производството по несъстоятелност (Германия) и как това би повишило ефективността на цялостното производство по несъстоятелност. Напротив, доколкото предявяването на иски за попълване на масата на несъстоятелността обикновено е придружено и от налагането на предварителни обезпечителни мерки, а след това и производство по изпълнение на влязлото в сила решение, най-бързият и ефективен подход—дори при безспорните улеснения, които съществуват в рамките на ЕС—си остава воденето на дело пред съдилищата на държавата, където се намира длъжникът и неговото имущество.

6.   Заключителни коментари

---

²² Вж. *Bork, R., Van Zwieten, K.*, Commentary on the European Insolvency Regulation, (Oxford University Press, First Edition, 2016).

²³ Пак там, параграфи 6.37 – 6.38.

Решението на Съда на ЕС внася яснота по отношение на съществуващата празнина относно точния обхват на международната компетентност, както по отношение на несъстоятелността, така и по граждански/търговски дела. Няма съмнение, че единният подход, възприет от Съда, има някои предимства, като например позволява на синдика да предвиди по-точно шансовете за успех на предявените от него искове и да подпомогне последователността на решенията, постановени в рамките на производството по несъстоятелност в неговата цялост. Въпреки това, решението повдига и редица въпроси и сериозни опасения относно по-нататъшното му прилагане от националните съдилища с оглед на принципа на ефективност на производството по несъстоятелност, прогласен в съображение 2 от Регламента²⁴.

Първо, подобно „концентриране“ на компетентността може да не е толкова рентабилно и икономически изгодно, както на пръв поглед изглежда. Напротив, може да се окаже, че проучването и изпълнението спрямо имущество на длъжника в друга държава членка е много по-благоприятно от гледната точка както на време и процедура, така и на разходи за синдика. Така например презграничното призоваване на български ответник пред германски съд, макар че би било в рамките на ЕС, пак крие опасност от усложнения и забавяне в сравнение с призоваването му пред български съд. Синдикът пък може би предпочита да води делото в България, където адвокатските услуги са по-евтини в сравнение с Германия, и така да спести разходи на масата на несъстоятелността.

Второ, не можем да се съгласим с аргумента на Съда за избягване на forum shopping, освен ако упражняването на правото на синдика да избере най-подходящия съд се класифицира като такова. Съдът изобщо не е обяснил в решението си по какъв начин т. нар. forum shopping при обстоятелствата по делото би могъл да се разгърне в ущърб на кредиторите като цяло или на Ответника. Не става ясно и как в конкретния случай щеше да се подобри правното положение на В&Т (предполага се, за сметка на българския ответник) чрез водене на производство в България, доколкото в края на краищата, съгласно Регламента, в противната хипотеза (производство в Германия) решението на германския съд следва да бъде автоматично признато и изпълнено пак в България.

Ето защо е много важно правилото за компетентност да не бъде абсолютизирано, а да зависи от фактическата обстановка на всеки конкретен случай. Преди всичко, както е посочено по-горе, то следва да зависи от избора на централната фигура в производството по несъстоятелност, а именно тази на синдика.²⁵

---

²⁴ Следва да се отбележи, че пред Съда на ЕС има висящо дело по преюдициално запитване, отправено от Cour de Cassation (Франция) на 26 юли 2018 г. – UB срещу VA, Tiger SCI, WZ, в качеството на съдебен ликвидатор или синдик на UB, Banque patrimoniale et immobilière SA (Дело C-493/18). Един от въпросите, формулирани в искането, е „*Може ли решението, с което съдът на държавата членка, в която е открито производството по несъстоятелност, позволява на синдика да предяви в друга държава членка иск, попадащ по принцип в рамките на компетентността на съда, който е открил производството, да има за последица налагането на компетентността на тази друга държава, доколкото, inter alia, това решение може да се квалифицира като съдебно решение относно хода на производството по несъстоятелност по смисъла на член 25, параграф 1; на Регламент [№ 1346/2000], който на тази основа може да бъде признат без допълнителни формалности съгласно този член?*“

²⁵ С Решение № 13 от 02.04.2019 г. по т.д. 3609/2015 г. на ВКС, ТК, I отд., постановено след предаване на настоящата статия за редакция, ВКС обезсили постановените на предходните съдебни инстанции решения и прекрати производството по делото поради липса на международна компетентност на българския съд да разгледа предявените искове, в съответствие с тълкуването, дадено от Съда на ЕС. Два аспекта на решението заслужават по-специално внимание – първо, приетият от ВКС извод, че определението (в случая влязло в сила след неуспешен опит за касационно обжалване пред същия ВКС), с

което съдебен състав е приел международната компетентност на българските съдилища, не разрешава по същество материалноправен спор и не се ползва със сила на пресъдено нещо по смисъла на чл. 298 ГПК; второ, безкритичното приемане на извода на Съда на ЕС, че предявеният главен иск в производството е отменителен, поради което попада в приложното поле на Регламента. Авторите на статията вече изразиха критичното си отношение към първия извод (вж. по-горе бележка 19). Вторият извод заслужава анализ в отделна статия.